

**„Opieka prawna i piecza zastępcza
nad dziećmi
przybywającymi z Ukrainy
z powodu wojny
po zmianach prawa w 2026 roku”**

21. kwietnia 2026

r.pr. Agnieszka Kwaśniewska-Sadkowska

Dziecko bez opieki definicja

Nie ma opiekuna formalnego w osobie rodzica lub ustanowionego przez sąd opiekuna prawnego.

Może być pod opieką osoby dorosłej (osoby bliskiej, opiekuna zastępczego, osoby obcej), ale nie ma ona uprawnień do decydowania o dziecku.

Dziecko bez rodziców musi mieć formalnego przedstawiciela w Polsce.

Jak zmieniły się przepisy – różnica między 2022 a 2026 rokiem

Specustawa

Od 2022 roku obowiązywały uproszczone przepisy ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022 poz. 583, z późn. zm.) zapewniające szybkie ustanawianie opiekunów tymczasowych dla dzieci bez opieki przybyłych z Ukrainy do Polski po 24 lutego 2022 roku.

Zmiany prawne

Od marca 2026 roku wrócono do standardowych procedur sądowych w opiece nad dziećmi bez opieki przybywającymi z Ukrainy. Opiekun tymczasowy stał się formą prawną opieki dzieci cudzoziemskich (nie tylko ukraińskich) na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2003 nr 128 poz. 1176, z późn. zm.).

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP

Opiekuna tymczasowego ustanawia się dla dziecka cudzoziemskiego, które przebywa w Polsce bez opieki rodziców lub opiekunów prawnych. Opieka tymczasowa nie powoduje ingerencji we władzę rodzicielską!

Może być nim być członek rodziny dziecka lub inna osoba, która daje rękojmię właściwej opieki.

Opiekun reprezentuje dziecko i dba o jego sprawy. Ważne decyzje, takie jak wyjazd dziecka za granicę lub poważne kwestie zdrowotne, wymagają zgody sądu.

Opiekę tymczasową ustanawia sąd opiekuńczy, który ocenia kwalifikacje opiekuna, relacje z dzieckiem i warunki mieszkaniowe przed nadaniem statusu opiekuna tymczasowego.

Kiedy wchodzi w grę piecza zastępcza?

Pieczka zastępcza zapewnia dziecku bezpieczną i stabilną opiekę, gdy inna forma wsparcia jest niemożliwa lub dobro dziecka jest zagrożone.

Pieczka zastępcza jest narzędziem ochronnym zmieniającym sytuację dziecka i opiekuna długofalowo.

Pieczka zastępcza to forma ograniczenia władzy rodzicielskiej.

Dziecko bez opieki w trakcie procedury uchodźczej

W imieniu małoletniego bez opieki wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składa kurator albo przedstawiciel organizacji międzynarodowej lub pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy cudzoziemcom.

W przypadku gdy dziecko zadeklarowało Straży Granicznej zamiar złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, SG występuje niezwłocznie do sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce pobytu małoletniego bez opieki z wnioskiem o ustanowienie kuratora do reprezentowania go w postępowaniu w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej i o umieszczenie go w pieczy zastępczej.

SG może we wniosku wskazać powierzenie pełnienia funkcji rodziny zastępczej krewnemu, z którym dziecko przyjechało. Wniosek składa się z wnioskiem o zabezpieczenie w postaci roztoczenia pieczy nad małoletnim bez opieki na czas prowadzenia postępowania.

Sąd ustanawia kuratora niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku, a wniosek o umieszczenie w pieczy zastępczej rozpatruje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 10 dni od dnia jego złożenia.

Organ Straży Granicznej, który przyjął deklarację, doprowadza małoletniego bez opieki do rodziny zastępczej zawodowej pełniące funkcję pogotowia rodzinnego lub placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego.

Małoletni bez opieki przebywa w rodzinie zastępczej zawodowej pełniące funkcję

pogotowia rodzinnego lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego do czasu wydania orzeczenia przez sąd opiekuńczy.

Szef Urzędu niezwłocznie po otrzymaniu wniosku o udzielenie małoletniemu bez opieki ochrony międzynarodowej podejmuje działania mające na celu odnalezienie jego krewnych.

Dzieci bez opieki a adopcja

Formalno-prawnie, żeby przysposobić dziecko, trzeba przejść procedurę adopcyjną i kwalifikację w Ośrodku Adopcyjnym.

Żeby dziecko mogło być adoptowane musi być sierotą lub jego rodzice muszą być pozbawieni władzy rodzicielskiej. Sytuacja dzieci uchodźców często nie jest nam znana i nie mamy najczęściej dokumentów prawnych potwierdzających ich status prawny. Żeby adoptować dziecko z innego kraju – kraje te muszą mieć podpisane odpowiednie umowy. Umowa między Polską a Ukrainą zakłada, że adoptowanie dziecka przez polską rodzinę jest możliwe tylko za zgodą strony ukraińskiej.

Memorandum między Ukrainą i rządami krajów przyjmujących dzieci zabrania adopcji.

Polityka UNHCR w zakresie adopcji dzieci uchodźców z 1995 roku

Zgodnie z polityką UNHCR adopcja nie jest możliwa w sytuacjach kryzysowych, np. wojny oraz nie powinna być przeprowadzana, jeśli:

- istnieje uzasadniona nadzieja na odnalezienie i połączenie rodzin w najlepiej pojętym interesie dziecka;
- nie minął rozsądny okres (zwykle co najmniej dwa lata) w jakim przeprowadzono wszystkie możliwe kroki w celu wyśledzenia rodziców lub innych pozostałych przy życiu członków rodziny;
- jest to wbrew wyrażonym życzeniom dziecka lub rodzica lub w najbliższej przyszłości jest możliwość powrotu dzieci, a opcje w kraju pochodzenia dziecka lepiej uwzględniałyby kwestie psychospołeczne i kulturowe dziecka niż adopcja w kraju azylu lub w państwie trzecim.